

RAGYOGÓ ÜNNEP

Budavár visszafoglalásának 250 éves évfordulója

Verőfényes nap virradt Budavára visszavételének kétszázötvenedik évfordulójára. Kora hajnalban harangszó ébresztette a lakosságot és az emberek ünnepi kedvvel sereglettek a Várhegy felé. Szellőtől fodrozott zászlók lobogtak az öreg bástyafalakon és azok évszázados öregségét az eleven színek szinte még jobban kiemelték. Máskor hétköznapi ügyes-bajos dolgukban az emberek nem méltatják elég figyelemre ezeket a löporfüsttől, évszázadok viszontagságaitól kopott, barnult és feketedett bástyafalakat. *Az ünnepség fényes külsőségei között azonban mindenki megérezte — a jelenlevő multat.* A színes zászlóerdő alól a pompázó diszmagyarok, papi talárok,

katonai egyenruhák, az alabárdosok és hajduk színes alakjai, amint végigvonultak az elfeketedett bástyafalok között, az ünnepség minden szemlélőjét reádöbentették az ezerszázados magyar mult minden nagyságára, szépségére, hősiességére. *Megérezték az idegenek, hogy ennek a nemzetnek eredete misztikus távolságokban él ugyan, de van egy másik, kézzel foghatóbb ezeréves multja, amely történelmében, történelmi emlékeiben és fainak szívében állandóan tovább él.* A Vár apró, egy-kétemeletes palotái szinte roskadoztak a zászlódisz alatt és ebből a szempontból még elevebben vált ki a pápai nunciatura sárga-fehér pápai koronás zászlója és néhány idegen nemzet trikolorja.

Hálaadó szentmise a Koronázó Templomban

A nagy ünnepség a lobogódiszbe öltözött Szentháromság-téren kezdődött. A koronázó templom bejáratától jobbra es balra a megyék és törvényhatósági városok zászlói. A bejáratnál Szendy Károly polgármester fekete diszmagyarban fogadta a vendégeket. A meghívottak felvonulása már félkilenc órakor megkezdődött. Lila és vörös papi talárok keveredtek egyszerű szerzetesi csuhákkal, szakállas kapucinusok suhantak át a téren, jöttek a diplomáciai testületek zsinórokkal gazdagon feldiszitett egyenruhákban és tollas fővegekben s megindult a magyar diszruhák és katonai egyenruhák káprázatos felvonulása.

A külföldi küldöttségeket budapesti követeik vezették. A kormányzó képviselőjében vi-

liszter, Pataky Arnold, a Pázmány Péter Tudományegyetem rector magnificusa, Zsembery István, Gévay Wolff Nándor, Dsida Ottó, az A. C. elnökei, Wlassics Gyula, bárcziházi Bárczy István, Preszly Elemér, Kovács Alajos államtitkárok, Petrovác Gyula, gróf Apponyi György, Erdő-Harrach Tihamér, Huszár Mihály stb. országgyűlési képviselők, valamint megjelent Avianoi Márk szenttéavatási pörének intézője, P. Joseph Anton bajor kapucinus atya is, aki Róma megbízásából készíti elő Budavára visszahódítása körül oly lánglelkűen apostolkodó Avianoi Márk szenttéavatását.

Pontban kilenc órakor állt meg Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás autója a templom bejárata előtt, ahol a herceg-

mutatott az ekkorára már teljes verőfényben uszó koraórszi délelőttön. A piros-fehérbé öltözött alabárdosok ezüstszerű sisakjai villódnak a napfényben, amint a főtribünt karéjba fogják. Mellettük kékbe és aranyba öltözötten állanak a főváros hajdui, amodébb a törvényhatóságok hajdui állanak. A főemelvénnyel szemközt még lepellel leboritva *Ohmann Béla* monumentális emlékműve, amely Budavárának visszavételét szimbolizálja. Ezen a középső főemelvénnyen a főbb állami méltóságok gyülekeznek, itt látjuk meg először *József Ferenc* főherceg káprázatos bordóarany diszmagyarját. A főemelvénnytől jobbra a diplomáciai kar külaottjei jelennek meg szebbnél szebb színes egyenruháikban. Feltűnik *Glattfelder* püspök alakja, amint *Luttor* Ferenc kánonjogi tanácsos kíséretében el-

foglalja helyét. Az apró térre egymásután érkeznek a külföldi nemzetek hivatalos kiküldöttei, a magyar királyi honvédség tiszti küldöttsége és a visszafoglalási harcokban résztvett hősök leszármazottai. A székesfőváros küldöttségében látjuk a többek között dr. *Csilléry* Andrást, *Petrovác* Gyulát, *Müller* Antalt, *Felkay* Ferenc tanácsnokot. A fővárosi küldöttséggel szemben levő emelvénnyen a vidéki törvényhatóságok javarészt diszmagyarba öltözött küldöttségei állanak fel, mellettük pedig a hajduk által tartott ősi vármegyei lobogókat lengeti a szél. Különösen nagy küldöttséggel képviseltették magukat a hajduvárosok és Győr városa, mert győri kongregánista volt az, aki először a Szűz Máriás zászlót Budavár bástyáira kitűzte.

Káprázatos ünnepség a Bécsikapu- téren

Féltizenegyre kialakult a pompázatos történelmi kép, a kicsiny Bécsikapu-tér festői színpadképét mutatta, amelyre a történelmi Magyar-

rülő kis parkban a Budavár ostromában résztvett magyar hajduk emlékműve várt leleplezésre. Itt az évszázados bástyák tövében

A nagy ünnepről a lobogódiszbe öltözött Szentháromság-terén kezdődött. A koronázó templom bejáratától jobbra es balra a megyék és törvényhatósági városok zászlói. A bejáratnál Szendy Károly polgármester fekete díszmagyarban fogadta a vendégeket. A meghívottak felvonulása már félkilenc órakor megkezdődött. Lila és vörös papi talárok keveredtek egyszerű szerzetesi csuhákkal, szakállas kapucinusok suhantak át a téren, jöttek a diplomáciai testületek zsinórokkal gazdagon feldíszített egyenruhákban és tollas fővegekben s megindult a magyar díszruhák és katonai egyenruhák káprázatos felvonulása.

A külföldi küldöttségeket budapesti követeik vezették. A kormányzó képviselőjében vitéz Shvoy István, a honvédség főparancsnoka, a felsőház képviselőjében gróf Széchenyi Bertalan, az országgyűlés képviselőjében Kornis Gyula, a miniszterelnök képviselőjében Kánya Kálmán, a honvédelmi miniszter képviselőjében Bartha Károly altábornagy, a kormány részéről még Kozma Miklós, Hóman Bálint, Winckler István és Bornemisza Géza miniszterek jelentek meg. Ott voltak József főherceg, József Ferenc főherceg, Augustus főhercegasszony, Angelo Rotta p. nuncius, Glattfelder Gyula esanádi püspök, Hamaner Á. István váci püspök, Kelemen Krizosztom pannonhalmi főpát, Lindenberger János apostoli kormányzó, Mészáros János érseki helytartó, gróf Esterházy Mór ny. miniszterelnök, Oswald István, a magyar királyi Kuria elnöke, Vargha Imre, a legfelsőbb számvevőszék elnöke, verseghi Nagy Elek v. vatikáni követ, az A. C. világi elnöke, Degré Miklós, a budapesti itélőtábla elnöke, Ernszt Sándor v. mi-

niszter, Pataky Arnold, a Pázmány Péter Tudományegyetem rector magnificus, Zsembery István, Gévay Wolff Nándor, Dsida Ottó, az A. C. elnökei, Wlassics Gyula, bárcziházi Bárczy István, Preszly Elemér, Kovács Alajos államtitkárok, Petrovác Gyula, gróf Apponyi György, Erdő-Harrach Tihamér, Huszár Mihály stb. országgyűlési képviselők, valamint megjelent Aviano Márk szenttéavatási pörök intézője, P. Joseph Anton bajor kapucinus atya is, aki Róma megbízásából készíti elő Budavára visszahódítása körül oly lánglelkűen apostolkodó Aviano Márk szenttéavatását.

Pontban kilenc órakor állt meg Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás autója a templom bejáratá előtt, ahol a hercegprímást Kátay Béla, a Koronázó-templom plebánja fogadta. Pompás évszázados ünnepségre öltözött, lengő ruhában. Utat vonult a papság a Koronázó-templom szentélyébe és az *Ecce Sacerdos Magnus* hangjai mellett Esztergom bíboros-érseke, Serédi Jusztinián hercegprímás bíborban és hermelinben bevonult a Koronázó-templomba, hogy az ünnepi szentmisét pontifikálja.

A templom megtelt. A szentélyben a leckeoldalon a budapesti követségek vezetői, ugyancsak Romanelli ezredes, Zehner Wilhelm osztrák gyalogsági tábornok és Stanislaw Ketrzynski, a lengyel küldöttség vezetője foglalt helyet. Ugyancsak itt foglalt helyet a papi trónszéken Angelo Rotta pápai nuncius is. Az evangéliumi oldalon a másik trónszéken Serédi Jusztinián hercegprímás, ugyancsak gróf Széchenyi Bertalan, a felsőház elnöke, valamint Kornis Gyula és a miniszterek foglaltak helyet.

Kodály Te Deum-ja és Simonelli miséje

A Koronázó Mátyás-templomban az ünnepélyes hálaadó szentmisén hangzott el először Mathews Simonelli Missa Buda expugnata-ja és Kodály Zoltán Budavári Te Deum-ja.

Zenei szempontból kétségkívül az utóbbi volt az érdekesebb és értékeesebb alkotás. Kodály ezt a művét a Székesfőváros felkérésére külön ez alkalomra írta. Ez már a második eset, hogy Kodály közelebbi kapcsolatba jutott Budapest történelmi jubileumaival. 1923-ban ugyancsak a főváros kérésére írta meg *Psalmus Hungaricus*-át Buda és Pest egyesítésének 50 éves fordulójára. Az azóta már világhírűvé lett Psalmus mellé méltán sorakozik a vallásos zenének ez a legújabb, hatalmas alkotása. Teljesen megfelel X. Pius pápa *Motu proprio* kezdetű egyházzenei bulváriának: *tartalmában szent, formájában művészi, hatásában általános és vallási áhitat keltésére alkalmas.* Kontrapunktikája a Palestrinák és Orlando di Lassok technikáját emeli magasabb szférákba, egy modern művész ezerszínű palettáján keresztül. Melodikájában a népi zenére támaszkodik, de az Egyház gregorián dallamkincséből is merít: a „*Venerandum tuum verum*” soroknál pl. a gregorián Te Deum egyik motívumát idézi. Csodálatos összhangjai közt is feltűnik egy új színfolt Kodály harmonizálásában: a mű elején és vége felé fölbukkanó Liszt-féle harmóniai menetek, amelyek így új köntösbe öltöztetve szinte bűvösen hatnak. A mű rövid trombita fanfárral kezdődik, mindjárt belép

az énekkar fortissimója is, hogy *dicsovítsa* a Magasságbelit. „Szent, szent”, hangzik föl egyre erősebben, majd egy gyönyörű fugato következik, később pedig egy nagyhatású adagio: „*Te ergo quaesumus, kérünk Uram jöjj segítségére szolgálódnak.*” Ezután újra az első témát halljuk fölesendülni; egyre halkabb lesz minden, az énekkar és zenekar pianissimo jobban és jobban elhalnak. Az utolsó harmóniakat már szinte a szférákból halljuk felénk csengeni: „*Te benedixit Uram, ne engedj soh'se szégyent érnem.*”

Zeneileg kevésbé volt értékes a másik bemutatás. Simonelli miséje inkább külföldi és egykoru történelmi vonatkozásai miatt érdekes, mert hiszen kétszázötven évvel ezelőtt Buda visszafoglalásának öröme szerzette az olasz mester. Stílusában a klasszikus polifónia nagy hagyományait követi, de későbbi stílusok felé is hajlik. Simonelli miséjét Szita Oszkár találta meg a Vatikán könyvtárában s ő is írta át mai hangjegyekre.

Hódoló menet a Vár utcáin át

A szentmise végeztével a résztvevők gyalogmenetben vonultak át a Bécsikapu-terre, ahol a rendezőség által felállított tizenegy emelvényen helyezkedtek el az időközben ott már megjelent közönséggel együtt. A Bécsikapu-tér régi épületeivel különös színpompás képet

állami méltóságok gyülekeznek, itt látjuk meg először József Ferenc főherceg káprázatos bordóarany díszmagyarját. A főemelvény fölött jobbra a diplomáciai kar külföldjei jelennek meg szebbnél szebb színes egyenruhákban. Feltűnik Glattfelder püspök alakja, amint Luttor Ferenc kánonjogi tanácsos kíséretében el-

Káprázatos ünnepség a Bécsikapu-terén

Féltizenegyre kialakult a pompázatos történelmi kép, a kicsiny Bécsikapu-tér festői színpad képét mutatta, amelyre a történelmi Magyarország és Európa nemzeteinek küldöttei eljöttek, hogy világraszóló ünnep keretében üljék meg a keresztény bástyájának visszafoglalásának ünnepélyes csendben nemskára felharsantak a Himnusz hangjai és szárnysegéde, valamint Szendy Károly polgármester kíséretében gyalog vonult be a díszemelvényre vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója. A kormányzó helyet foglalt a főtribün közepén, Szendy Károly polgármester pedig ünnepi beszédet mondott:

— Ma kétszázötven esztendeje annak, hogy hetvenhét napi kemény és elkésereedett ostrom után véres közelharcban, mindent elsöprő lendülettel elfoglalta az ősi Budát a várátvivő sereg. Ebben a nagy küzdelemben a magyaroké volt az oroszlánrész, hisz *ők küzdöttek a legelkeseredettebben hazájuk fővárosáért, de részt vett a harcban Európa minden számottevő nyugati nemzete is.* Osztrákok, birodalmi németek, közöttük a brandeburgiak, a szászok nagy hadsereggel és választófejedelmükkel élükön, a bajorok, a német katolikus egyházfejedelmek, a lengyelek, de még a távoli svédek, angolok, franciák, olaszok, belgák s végül azok a válogatott spanyol vitézek, akiknek emlékművét két éve lepleztük le.

— Ezt a hatalmas erő kifejtést a nagy XI. Ince hozta létre, aki nemcsak kiterjedt és ügyes diplomáciájával, hanem igen jelentős anyagi áldozattal szervezte meg a felszabadító hadjáratot. A visszahódított városban a kemény ostrom után csak üszköket és kőhalmazokat találtak. *Csak a Koronázó Templom és annak Mária szobra maradt szimbólumul bizonyos mértékig épen.* Ezekből a romokból épült fel kétszázötven év alatt a mai milliós Budapest. E kegyeletes viszagondolásunk emlékjele áll itt előttünk és hirdeti a kétszázötven esztendő tanulságait.

Leleplezik az emlékművet

Szendy Károly polgármester ezután hódolattal kérte a kormányzót, hogy az emlékművet rendeltetésének átadhassa. Pillanatok alatt lehullott a lepel a grandiózus szoboralakról, amely kezében kettőskeresztet tartó angyalt ábrázol. A Vár Bécsikapu-téri lejtője felől, mint győzelmi üzenetet hozó hirnök lépdel óriási belső erővel és lendülettel ez a monumentális szoboralak, *mintegy a lendületes kereszténység szimbóluma, hogy Nyugat győzelmét Kelet fölött jelképezze.* A magyar Hírszekegy akkordjai mellett koszoruzta meg a kormányzó a gyönyörű emlékművet, majd alabárdos testőrségének sorfala között megindul a Bécsikapun és a Lovas-tuon át a Vár északi bástyájának tövéhez, ahol az ott elte-

állanak fel, mellettük pedig a hajdúk által tartott ősi vármegyei lobogókat lengeti a szél. Különösen nagy küldöttséggel képviseltették magukat a hajdúvárosok és Győr városa, mert győri kongreganista volt az, aki először a Szűz Máriás zászlót Budavár bástyáira kitűzte.

rülő kis parkban a Budavár ostromában résztvevő magyar hajdúk emlékműve várt leleplezésre. Itt az évszázados bástyák tövében a tíz méternyre felmagasodó, időragta falak alatt érezték az ünnepség résztvevői teljes egészében, kicsoda feladat volt a törököktől lényegesen védelmezett mérédek bástyafalakat megvívni. Most köröskörül zászlók díszítik a hatalmas bástyafalakat és ünneplő zarándok-seregeként halad a véges végig leventeszázadok díszőrségétől segélyezett utvonalon a kormányzó és az ünneplő közönség. A termésköböl faragott emlékműhöz érkezve, ismét Szendy Károly polgármester mondott ünnepi beszédet.

— Végigjöttünk az ősi Budának hősi vérell bőségesen áztatott falai alatt. A bástyafokon egy nemzetiszínű zászló jelezi, hogy ezen a helyen lépett fel elsőnek a várfalra egy magyar hajdu. Az előttünk lévő falrésen volt az ostromágyuk által nőtt első nagy rés, amelyen át az ostromló hadsereg benyomult és Budavárát mindent elsöprő erővel elfoglalta.

— Legyen ez a kőoltár hirdetője a várátvivő sereg és a magyar hajdúk önfeláldozó hősiességének, az emlékjel harangja pedig hirdesse a magyar hősiességet.

Az ünnepség Budavárában ezzel be is fejeződött. A kormányzó a megjelent előkezők kíséretében elvonult az emlékmű talapzatától, távozása után a teret megnyitották a rendkívül nagy számban összesereglett érdeklődő közönség előtt.

A Vár bástya emlékművei

A Vár bástyafokait most már több emlékmű is díszíti. Itt áll már a spanyolok emlékműve, amelyet 1934-ben lepleztek le, továbbá eörményesi Fiáth János győri kongreganista várátvivő emléktáblája. Most a Vár északi falába hatalmas kereszt alatt egy kis emlékharang is figyelmezteti a közönséget az elesett hősök áldozataira. Az ujonnan felállított Bécsikapu boltívei alatt emléktábla hirdeti a régen Szombati-kapunak nevezett emlékmű ujjáépülését és emléktábla hirdeti a Budavára ostromában résztvevő összes hősök emlékeztet is.

Budapest összes felekezetei megünnepelelték Budavára visszavételének kétszázötvenéves évfordulóját. A Calvin-téri templomban a kormányt Darányi Kálmán és Lázár Andor miniszterek képviselték. Az istentisztelet után dr. Ravasz László mondott szószéki beszédet.

Buda visszafoglalásának emléknapiján a harmadik istentiszteletet a Deák-téri evangélikus templomban tartották, ahol a kormány